

Frolec, Václav

Diskuse

In: *Studia Balkanica Bohemoslovaca* : (příspěvky přednesené na I. celostátním balkanistickém sympoziu v Brně 11.-12. prosince 1969). Pražák, Richard (editor); Dorovský, Ivan (editor). 1. vyd. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1970, pp. 459-461

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120719>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

DISKUSE

Dr. Jaroslav Š t i k a : Moje poznámka platí analogiím v karpatské a balkánské lidové kultuře. Domnívám se, že komparativní etnografické studium těchto jevů by se mělo stát součástí naší balkanistiky. Doposud bylo na tomto poli vykonáno jen velmi málo. Nejčastěji šlo jen o prosté registrování těchto analogií v souvislosti s kolonizačními a politickými ději - s valašskou kolonizací, s přesídlováním jižních Slovanů do našich zemí, s pohyby obyvatelstva při tureckých výbojích apod.

Touto problematikou jsem se zabýval při bádání o původu a vývoji karpatského pastevectví a dospěl jsem k některým závěrům, platným pravděpodobně i pro jiná témata komparativního etnografického bádání v karpatské a balkánské oblasti. K prvním patří zjištění, že výskyt jednotlivých analogií v karpatském a balkánském pastevectví nemusí být dokladem o společném vzniku pastevectví v této oblasti. Při srovnávání dvou analogických kulturních forem musíme odlišit a vydělit jevy,

- a) rozšířené na širším území, např. na území evropském, slovenském apod.;
- b) děle jevy, vzniklé nezávisle na sobě v podobných podmínkách. K tomuto typu analogií došlo zejména ve vysokohorském salašnictví, jehož specifické podmínky umožňovaly někdy jen jediné řešení. Tato shoda šla někdy tak daleko, že nezávisle na sobě vznikala i podobná nebo i stejná pojmenování jevu;
- c) korečné pak jevy, jejichž analogičnost vyplývá ze společného základu karpatské pastevecké kultury, šířené valašskými kolonisty.

Zde nevystačíme s obvyklou typologií, sledující územní rozšíření kulturních forem. Tak např. zjistíme-li, že některý jev lidové kultury je v Evropě ohraničen jen na balkánskou a karpatskou horskou oblast, nemusí jít o domácí specifickou záležitost, ale o reliktovou zónu jevu, kdysi rozšířeného všeobecně, tedy o jev stadiální.

Proto je nezbytné, aby součástí srovnávacího studia karpatské a balkánské lidové kultury bylo i studium historické. Úprávnost tohoto závěru jsem si ověřil při studiu karpatského salašnictví. A koliv se v něm doposud uchovaly velmi primitivní a na první pohled i archaiské, původní formy, měnilo se během svého vývoje často velmi výrazně, na některém území (východní Morava) rychleji, v jižních Karpatech a na Balkáně pomaleji. Bez takové historické stratifikace a hodnocení bychom pak srovnávali jevy nesouměřitelné a z našich srovnání bychom nemohli usuzovat na genezi jevu.

Takové studium je velmi pracné a obtížné. Očeká-li se však etnografie zapadit mezi disciplíny, řešící základní otázky balkánské a západní kultury, není jiné cesty.

Dr. Karel F o j t i k : Rozvoj balkanistických etnografických studií a jejich rozšíření na zkoumání starších fází vývoje přinese nepochybně i některé výsledky obecnějšího dosahu, zejména pokud jde o osvětlování otázek sociální a kulturní integrace a akulturace a o podíl etnografických bádání na objasňování etnické historie. V přednesených referátech byla naznačena řada problémů, jejichž zpracování může etnografie tuto svou úlohu splnit. Jde tu především o její účast na bádání o interetnických vztazích a vztazích, o rozeznání intenzity a významu obchodních a jiných kontaktů, které navazovali např. obyvatelé východní Moravy v 16. a 17. století s partnery v zemích jihovýchodní Evropy, a šlo tu nejednou o kontakty rozsáhlé a trvalé, nelenědíme-li již k podstatnému podílu etnografie na zkoumání důležité problematiky pohybu početných skupin obyvatelstva jak ve spojitosti s kolonizačními proudy, tak v důsledcích válečných nájezdů.

K řešení této problematiky je dnes etnografie připravenější, než byla ještě před dvěma nebo třemi desetiletími. Přispěl k tomu zejména rozvoj bádání v oblasti historické etnografie, které v posledních letech dosáhlo významných výsledků jak ve vypracování metod interpretace archivních dokumentů např. v pracích K.S.Kramera, ale také některých našich badatelů, tak také analýzy rozličných svědectví shromážděných vlastním výzkumem v terénu, např. v dílech L.P.Potapova. Zároveň však třeba varovat před přílišným optimismem. Využití archivních pramenů při řešení balkanistických etnografických studií si vyžádá mnoho práce času, z tohoto hlediska nebyly dosud zpřístupněny ani prameny naše domoví, ačkoli jim naši badatelé věnovali nemálo pozornosti.

Dr. Josef V a r e k a poukázal na význam studia lidového stavitelství v jazykových ostrovech pro poznání domové kultury vlastního národa v jasných historických podmínkách. Další hlavní myšlenky jeho diskusního vystoupení možno shrnout do následujících tezí: Řešení nových teoretických problémů v otázkách etnicity, akulturace a integrace; souběžný výzkum českého a jinoslovenského domu v oblasti českých jazykových ostrovů Jugoslávie; čtyřetapový vývoj lidového domu v českých vesnicích v Jugoslávii (od druhé poloviny 19.století po současnost) a jeho integrace (s výjimkou některých domových prvků a terminologie) a lidový domek jinoslovenský.

Dr. Ján Komarovský zdůraznil, že Balkán poskytuje velké možnosti pro řešení základních otázek etnogeneze Slovanů, poněvadž osídlování Balkánu Slovyany představovalo poslační velký pohyb slovanských kmenů, který je doložen historickými prameny. Tento pohyb je možno sledovat pomocí historicko-geografické srovnávací metody (Zelenin) zejména v oblasti duchovní kultury a zvykosloví. Můžeme zde například konfrontovat národopisné poznatky kultury povolžských národů, odkud vyšli Protobulhaři, s lidovou kulturou Bulharů na Balkáně. Velké množství paralel existuje v kultuře balkánských Slovanů a kavkazských národů. Doklady, které uvedl K. Moszyński, je možno ještě rozšířit. Jsou to zejména obyčeje výroční a rodinné, společné prvky v obyčejovém právu aj. V tomto případě je možno hovořit o pontickém okruhu lidové kultury s řadou společných znaků.

Sestavil V. Prolec

